Þriðjudaginn 11. desember 1990.

Nr. 408/1988. **Skipasmiðjan Hörður hf. og Ólafur Hörður Sigtryggsson**
(Hilmar Ingimundarson hrl.)
gegn
Íslandsbanka hf.
(Garðar Garðarsson hrl.).

Uppboð. Greiðsla.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðmundur Jónsson, Guðrún Erlendsdóttir, Hjörtur Torfason, Hrafn Bragason og Þór Vilhjálmsson.

Frá 1. janúar 1990 breyttist heiti stefnda og varð Íslandsbanki hf.

Áfrýjendur skutu máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 16. desember 1988. Þeir gera þær dómkröfur, að hinn áfrýjaði úrskurður verði felldur úr gildi og synjað verði um framkvæmd uppboðs á fasteigninni Holtsgötu 9, Sandgerðisbæ. Þá krefjast þeir málskostnaðar úr hendi stefnda í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst þess, að hinn áfrýjaði úrskurður verði staðfestur um það, að fram skuli fara nauðungaruppboð á fasteigninni Holtsgötu 9, Sandgerðisbæ, til lúkningar skuld samkvæmt skuldabréfi, útgefnu af stjórn Skipasmiðjunnar Harðar hf. 25. nóvember 1986 til Útvegsbanka Íslands, upphaflega að fjárhæð 4.000.000 króna, bundið lánskjaravísitölu. Krafist er staðfestingar á ákvörðun héraðsdóms um málskostnað svo og málskostnaðar úr hendi áfrýjenda fyrir Hæstarétti auk virðisaukaskatts.

Hér fyrir dómi byggja áfrýjendur á þeirri einu málsástæðu, að skuldabréf það, sem um er fjallað í máli þessu, hafi verið í skilum, og því óheimilt að gjaldfella það.

Með vísan til forsendna hins áfrýjaða úrskurðar, sbr. dóm Hæstaréttar 11. maí 1989 í málinu nr. 173/1988, er fallist á niðurstöðu hans, þó þannig að uppboðshaldari ákveði uppboðsdag að nýju.

Rétt er, að áfrýjendur greiði stefnda 200.000 krónur í málskostnað.

Dómsorð:

Framangreint uppboð skal fram fara.

Málskostnaðarákvæði hins áfrýjaða úrskurðar skal vera óraskað.

Áfrýjendur, Skipasmiðjan Hörður hf. og Ólafur Hörður Sigtryggsson, greiði stefnda, Íslandsbanka hf., 200.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

Úrskurður uppboðsréttar Gullbringusýslu 18. nóvember 1988.

Með bréfi, dagsettu 8. febrúar 1988, fór Garðar Garðarsson hrl. fyrir hönd Útvegsbanka Íslands hf. þess á leit, að fasteignin Holtsgata 9 í Miðneshreppi, þinglýst eign Ólafs Harðar Sigtryggssonar, yrði seld á nauðungaruppboði til lúkningar skuld samkvæmt veðskuldabréfi, útg. 25. nóvember 1986 af Skipasmiðjunni Herði hf., að fjárhæð kr. 4.311.284, auk vaxta og kostnaðar.

Uppboðsauglýsing var síðan gefin út 28.3. 1988 og birt í 49., 56. og 61. tbl. Lögbirtingablaðsins 1988, og var uppboðið þingfest 3. júní 1988.

Við þingfestingu var mætt af hálfu uppboðsþola og uppboðskröfu Útvegsbanka Íslands hf. vegna framangreinds veðskuldabréfs mótmælt. Var málið síðan tekið fyrir 21.9. 1988 og þá lögð fram greinargerð af hálfu uppboðsþola. Málinu var frestað til greinargerðar af hálfu uppboðsbeiðanda til 28. september 1988 og þá lögð fram greinargerð af hans hálfu. Sátt var reynd árangurslaust. Þann 28. október 1988 fór fram munnlegur málflutningur og málið þá tekið til úrskurðar.

Í greinargerð uppboðsþola er Skipasmiðjan Hörður hf. tilgreind sem uppboðsþoli í málinu. Í þinghaldi 28. september sl. varð samkomulag með aðilum um það, að Ólafur Hörður Sigtryggsson yrði sóknaraðili málsins ásamt Skipasmiðjunni Herði hf., en Ólafur Hörður er þinglýstur eigandi eignarinnar.

Krafa uppboðsþola er sú, að synjað verði um uppboð á fasteigninni Holtsgötu 9, Miðneshreppi, vegna kr. 4.000.000 skuldabréfs, sem hvílir á 2. veðrétti fasteignarinnar, samanber uppboðsbeiðni Útvegsbanka Íslands hf., dags. 8. febrúar 1988. Krafist var rökstudds úrskurðar og málskostnaðar samkvæmt gjaldskrá LMFÍ.

Uppboðsbeiðandi, Útvegsbanki Íslands hf., gerir þær dómkröfur, að fram fari nauðungaruppboð á fasteigninni Holtsgötu 9, Miðneshreppi, með tilheyrandi lóðarréttindum, þinglýstri eign uppboðsþola, Ólafs Harðar Sigtryggssonar, til lúkningar skuld, sem getið sé í uppboðsbeiðni, sem dag-

sett sé 8. febrúar 1988. Þá krefst hann málskostnaðar í máli þessu úr hendi uppboðsþola samkvæmt gjaldskrá LMFÍ auk söluskatts.

Uppboðsþoli telur meginatriði málavaxta vera þau, að uppboðsþoli hafi skuldað uppboðsbeiðanda skuld í samræmi við það kr. 4.000.000 skuldabréf, sem fyrir liggi í málinu, en þó aðeins höfuðstól bréfsins með áföllnum verðbótum og vöxtum síðan 1. maí 1987. Annað telur uppboðsþoli sig ekki skulda vegna skuldabréfsins, og telur uppboðsþoli, að skuldabréfið sé ekki að nokkru leyti í vanskilum. Eina greiðslan, sem gjaldfallin sé af bréfinu samkvæmt hljóðan þess, sé vaxtagreiðsla pr. 1. maí 1987, að fjárhæð kr. 66.436, í uppboðsbeiðni uppboðsbeiðanda. Uppboðsþoli telur þessa greiðslu vera í skilum, og hafi því ekki verið réttmætt að segja upp eftirstöðvum skuldabréfsins. Uppboðsþoli heldur því fram, að greiðsla á greindum kr. 66.436 hafi verið greidd með skuldajöfnuði við hluta af kr. 1.330.000 inneign, sem uppboðsþoli hafi átt hjá uppboðsbeiðanda. Allhá fjárhæð hafi verið greidd inn á hlaupareikning uppboðsþola í Útvegsbankanum í janúar 1987, og hluti hennar, kr. 1.330.000, hafi verið tekinn af starfsmönnum Útvegsbankans til að lækka skuldabréf, að fjárhæð kr. 17.500.000, sem uppboðsþoli hafði gefið út 25. nóvember 1986 og hafði verið þinglýst og frágengið í viðskiptum við uppboðsbeiðanda. Þessi ráðstöfun hafi verið gerð án samráðs við uppboðsþola og án vitundar hans fyrir löngu, að því er hann telur. Með bréfi, dags. 10. desember 1987, hafi uppboðsþoli tilkynnt, að hann vildi, að ofangreind vaxtagreiðsla af skuldabréfinu yrði greidd með hluta af kr. 1.330.000, og telur uppboðsþoli þannig, að skuldabréfið sé í skilum.

Uppboðsbeiðandi telur málavexti vera eftirfarandi:

Uppboðsþoli hafi skuldað uppboðsbeiðanda mikið fé vegna ýmissa lánafyrirgreiðslna og viðskipta. Hafi skuld uppboðsþola verið í miklum vanskilum. Forráðamenn uppboðsþola hafi lýst félagið vanmegnugt að greiða vanskilin og hafi óskað eftir því, að gerður yrði samningur við uppboðsbeiðanda um „skuldbreytingu" þessara vanskila og annarra skulda við uppboðsbeiðanda. Hafi orðið (sic) við þeirra málaleitan síðla árs 1986, með þeim hætti þó, að ekki skyldi felast í því nein aukin langtímafyrirgreiðsla til uppboðsþola, því að skuldir hans hafi verið ærnar fyrir. Ekki hafi legið nákvæmlega fyrir, hverjar skuldir uppboðsþola hafi verið við uppboðsbeiðanda, fyrr en lokið yrði uppgjöri, sem hafi verið talsvert viðamikið, enda hafi verið stöðug hreyfing á viðskiptum. Stjórn uppboðsþola hafi gefið út nokkur veðskuldabréf, öll dags. 25. nóvember 1986, samtals að höfuðstól kr. 40.200.000. Af bókhaldslegum ástæðum hafi nettóandvirði bréfanna verið lagt á sérstakan reikning. hlaupareikning nr. 566, sem hafi verið skráður á nafn uppboðsþola. Uppboðsþoli hafði ekki haft heimild til að ávísa á þann reikning í nokkur misseri. Til mótvægis hafi skuldir uppboðs-

þola verið skuldfærðar á þennan reikning, en nokkur tími hafi liðið, frá því að bréfin voru gefin út, þar til hægt hafi verið að „kaupa" þau. Þegar uppgjöri hafi lokið, hafi komið í ljós, að samtala útgefinna skuldabréfa hafi verið of há miðað við þá lánafyrirgreiðslu, sem hafði verið lofað, þ.e. skuldbreytingu á vanskilum, meðal annars vegna þess, að vextir af skuldum uppboðsþola við uppboðsbeiðanda hafi verið endurreiknaðir og lækkaðir að beiðni hans, og einnig hafi verið fallist á að krefja uppboðsþola ekki um lántökugjöld vegna þessara skuldbreytinga, svo sem þó hefði verið gert ráð fyrir. Nam lækkunin kr. 1.330.000, og hafi höfuðstóll eins skuldabréfsins verið lækkaður um þá fjárhæð með sérstakri áritun á frumrit bréfsins, en skilmálum þess hafi ekki verið breytt að öðru leyti. Til mótvægis við þessa lækkun bréfsins hafi að sjálfsögðu sama fjárhæð verið færð af reikningi 566. Að loknum þessum færslum hafi reikningurinn verið með núllstöðu. Hins vegar hafi skuld á reikningnum á 1. gjalddaga lánanna verið kr. 1.734.138. Það sé hins vegar misskilningur hjá forráðamönnum uppboðsþola eða vísvitandi rangfærslur, að til hefði staðið, að uppboðsbeiðandi lánaði uppboðsþola fé til að greiða vexti af skuldum við uppboðsbeiðanda. Þá vill uppboðsbeiðandi láta þess getið að gefnu tilefni, að uppboðsþola hafi jafnóðum verið sendar skilagreinar fyrir ráðstöfun lánsfjárins og viðkomandi skuld og fylgiskjöl hafi verið stimpluð greiðslustimpli og send honum. Þá sé þess enn fremur að geta, að uppboðsþoli hafi fengið mánaðarlega sent reikningsyfirlit yfir hlaupareikning 566, þar á meðal í febrúarbyrjun 1987 fyrir janúar 1987, og þar komi allar þessar hreyfingar fram einnig. Það sé fyrst eftir að uppboðsbeiðandi hafði hafið innheimtuaðgerðir á vanskilum uppboðsþola, að hann hafi sent bréf á dómskjali nr. 11, en þá hafi lengi staðið yfir viðræður milli aðila um vanskilaviðskipti uppboðsþola, og forsvarsmenn uppboðsþola hafi aldrei minnst á þessa lækkun á höfuðstól skuldabréfsins.

Uppboðsþoli telur, að skuldabréf það, sem uppboðsbeiðandi notar sem uppboðsgrundvöll, sé í skilum á þann hátt, að viðurkennt sé, að uppboðsbeiðandi eða sá, sem hann leiðir rétt sinn af, hafi fengið í hendur fé, sem sé fyllilega nægjanlegt til að greiða áfallnar greiðslur af því, ásamt ósk uppboðsþola um að nota féð á þann hátt. Engar heimildir séu fyrir hendi til uppboðsbeiðanda að nota féð á þann hátt, sem gert hafi verið, þ.e. til að lækka höfuðstól bréfsins. Uppboðsþoli telur, að skuldabréfið geti ekki verið uppboðsheimild, þar sem skuldabréfið sé verðtryggt, og útreikningur greiðslna sé flókinn og þarfnist annarra gagna en fram komi í bréfinu sjálfu, svo sem vaxtataflna og upplýsinga um lánskjaravísitölu. Engar heimildir séu í lögum, að vaxtatöflur og lánskjaravísitölutöflur séu uppboðsheimild, og heldur engin ákvæði, sem heimili það. Þessi skjöl liggi ekki heldur fyrir í málinu, svo að ekki sé unnt að staðreyna með málskjölum

forsendur uppboðskrafna. Uppboðslög nr. 57/1979, 1. tl. b, 1. grein, opni möguleika til að nota samning um veðrétti í fasteign sem uppboðsheimild, þar sem slíkt sé heimilað í lögum, en það ákvæði nefni ekki lánskjaravísitölutöflu eða vaxtatöflu; auk þess hafi ekki verið samið við uppboðsþola um vaxtastig eða lánskjaravísitölustig, önnur en þau, sem nefnd eru í skuldabréfinu.

Uppboðsbeiðandi telur, að ljóst sé, að uppboðsþoli geti ekki komið að öðrum vörnum í máli þessu en getur í 208. gr. eml. Í veðskuldabréfi því, sem krafa hans byggist á, segir m.a., að rísi mál út af skuldinni eða veðsetningunni, megi reka það fyrir bæjarþingi Reykjavíkur skv. 17. kafla laga 85/1936. Hann vísar til að 1. mgr. 4. gr. laga nr. 57/1949 um dómara, þinghöld, aðila, málflytjendur, málflutning, fresti, hafningu máls, aðilaskýrslur, vitni, skjöl, mat og skoðun, réttarfarssekt, málskostnað og úrskurði, taki til uppboða, eftir því sem við getur átt, nema öðruvísi sé mælt um í lögum. Einnig vísar hann til 223. gr. laga nr. 85/1936, þar sem sé að finna fyrirmæli um, að ákvæði 9. og 10. og 14. kafla þeirra taki til málsmeðferðar fyrir uppboðsrétti, þegar því verði við komið. Í hvorugu þessara lagaákvæða sé mælt fyrir um, að reglum 17. kafla laga nr. 85/1936 verði beitt fyrir uppboðsrétti. Af dómsforsendum sé þó ljóst, að framangreind talning á þeim reglum laga nr. 85/1936, sem beitt verði í uppboðsrétti, sé ekki tæmandi, og sé því ekki fært að gagnálykta frá henni. Þær reglur, sem fram komi í 208. gr. laga nr. 85/1936 og takmarki heimildir í almennu einkamáli til að koma að vörnum gegn kröfum skv. víxli, tékka eða skuldabréfi, séu í samræmi við meginreglur, sem teljist gilda um heimildir til að hafa uppi mótbárur gegn viðskiptabréfskröfum. Verði því ekki séð, að efni þessara reglna sé með þeim hætti, að þær geti einungis átt við um rekstur mála fyrir almennum dómstólum. Í þessum efnum verði ekki heldur fram hjá því litið, að eiganda veðskuldabréfs sé kleift, þrátt fyrir ákvæði þess um beina uppboðsheimild, að afla dóms almenns dómstóls um kröfu samkvæmt því, og orki ekki tvímælis, að tilvísun veðskuldabréfs til umræddra 17. kafla laga nr. 85/1936 yrði til þess að útiloka aðrar málsvarnir en 108. gr. laganna heimili við þær aðstæður. Í ljósi þessara atriða þyki verða að líta svo á, að reglum 17. kafla laga nr. 85/1936 verði beitt um kröfu skv. veðskuldabréfi fyrir uppboðsrétti, ef fullnægt er áskilnaði 3. tl. 207. gr. laganna, svo sem er í þessu máli.

Uppboðsbeiðandi telur því, að ekki komi til álita aðrar varnir uppboðsþola en þær, sem falla innan marka 1. og 3. mgr. 208. gr. einkamálalaga. Ljóst sé, að ákvæði 1. mgr. eigi ekki við hér. Hann telur uppboðsþola bera sönnunarbyrði á því, að uppboðsbeiðandi hafi ætlað að lána honum meira fé en skuldum hans nam, þegar um það var samið, og slíkri sönnunarfærslu geti hann ekki komið að í þessu máli. Hann telur, að samkvæmt reglum

um viðskiptabréf væri eina skjalið, sem hann gæti byggt einhverjar varnir á, kvittun frá uppboðsbeiðanda um greiðslu vaxta, sem gjaldféllu 1. maí 1987. Slíka kvittun hafi uppboðsþoli ekki undir höndum af þeirri einföldu ástæðu, að hann hafi ekki greitt vextina á gjalddaga né síðar. Hafi bankanum því verið heimilt að telja eftirstöðvar skuldarinnar fallnar í gjalddaga skv. ákvæðum veðbréfsins og heimilt að láta selja veðið á opinberu uppboði, sbr. 1. tl. B 1. gr. laga 57/1949, 3. gr. laga nr. 18/1987 og 39. gr. laga 68/1984.

Þá telur hann, að sú málsástæða uppboðsþola að telja ákvæði skuldabréfsins óglögg vegna vísitöluákvæða bréfsins fái ekki staðist. Skuld skv. bréfunum sé bundin lánskjaravísitölu, sem hefði verið skráð af Seðlabanka Íslands allt frá árinu 1979 og birt mánaðarlega, og fullnægi bréfið þannig A-lið 4. tl. 1. mgr. 39. gr. laga nr. 13/1979, og vísitöluákvæði bréfsins fái ekki staðist. Skuld skv. bréfunum sé bundin lánskjaravísitölu, sem hafi verið skráð af Seðlabanka Íslands allt frá árinu 1979 og birt mánaðarlega, og fullnægi bréfið þannig A-lið 4. tl. 1. mgr. 39. gr. laga nr. 13/1979, og vísitöluákvæði bréfsins séu undirstrikuð í hinu prentaða formi, og sé öllum almenningi vel kunnugt um, hvernig reikna á út skuldir, sem bundnar eru lánskjaravísitöluákvæðum. Þá telur hann, að ágreining um fjárhæð skuldarinnar eigi að útkljá við úthlutun uppboðsandvirðisins og eigi ekki við í málinu á þessu stigi.

Uppboðsbeiðandi krefst þess, að uppboðsþola verði gert að greiða uppboðsbeiðanda málskostnað í máli þessu með hliðsjón af 1. tl. 177. gr. laga 85/1936, þar sem þegar hafi verið úrskurðað um málsástæður hans í öðru sams konar máli, sem hafi verið rekið fyrir uppboðsrétti Njarðvíkur.

Veðskuldabréf það, sem uppboðsbeiðandi byggir kröfur sína á, liggur frammi í málinu í ljósriti, dskj. nr. 4. Uppboðsrétturinn lítur svo á, að málsástæður uppboðsþola, að veðskjalið sé svo óljóst orðað vegna vísitöluákvæðis þess, að það geti ekki talist uppboðsheimild, fái ekki staðist með tilvísun til laga og reglugerða, þá einkanlega laga nr. 13/1979.

Að mati réttarins er það ljóst, að málsmeðferð í máli þessu fari eftir ákvæðum laga nr. 85/1936 með tilvísun til 4. gr. laga nr. 57/1949, og lítur því rétturinn svo á, að engar varnir af hálfu uppboðsþola sé hægt að hafa uppi í máli þessu aðrar en þær, er koma fram í 208. gr. eml. nr. 85/1936, með tilvísun til 3. tl. 207. gr. sömu laga.

Uppboðsþoli hefur ekki sýnt fram á greiðslu á gjaldföllnum vöxtum af skuldabréfi því, sem er uppboðsheimild í máli þessu. Greiðslustaður skuldabréfsins var í Útvegsbanka Íslands. Uppboðsþoli greiddi ekki vexti, svo sem honum bar á gjalddaga, né heldur síðar. Hann hafði ekki réttmæta ástæðu til að ætla það, að uppboðsbeiðandi myndi annast greiðslu á gjaldföllnum

vöxtum bréfsins. Þar sem veruleg vanskil voru orðin á greiðslunni, var uppboðsbeiðanda heimilt að gjaldfella skuldabréfið.

Krafa uppboðsbeiðanda er því að öllu leyti tekin til greina, og er ákveðið, að nauðungarsala á fasteigninni Holtsgötu 9, Miðneshreppi, fari fram í skrifstofu embættisins að Vatnsnesvegi 33 í Keflavík 19. janúar 1989 kl. 10.00 f.h. að undangenginni auglýsingu.

Með tilliti til framangreinds ber sóknaraðila, Skipasmiðjunni Herði hf. og Ólafi Herði Sigtryggssyni, að greiða varnaraðila, Útvegsbanka Íslands hf., málskostnað in solidum, sem þykir hæfilega ákveðinn kr. 25.000.

Jón Eysteinsson sýslumaður kvað upp úrskurð þennan.

Úrskurðarorð:

Nauðungaruppboð á fasteigninni Holtsgötu 9, Sandgerði, skal fara fram að Vatnsnesvegi 33, Keflavík, fimmtudaginn 19. janúar 1989 kl. 10.00 fyrir hádegi að kröfu Útvegsbanka Íslands hf.

Sóknaraðili, Skipasmiðjan Hörður hf. og Ólafur Hörður Sigtryggsson, greiði varnaraðila, Útvegsbanka Íslands hf., kr. 25.000 í málskostnað in solidum innan 15 daga frá lögbirtingu úrskurðar þessa að viðlagðri aðför að lögum.